

Çocuğunuz için kafanızdaki şablonları yıkın

40 binden fazla öğrenci ile kitap sohbetleri gerçekleştiren Mine Soysal, Türk yayıncılığı için "Dünya bizi bilmez ama biz dünyayı güzel takip ederiz. Okumayı sevmeyen bir millet olsak da dünya edebiyatını bize taşıyan çok önemli yayınevlerimiz var" diyor. Soysal, çocukların dünyasındaki en büyük tehlikenin yetişkinlerin kafalarındaki şablonlar olduğunu vurguluyor.

SONER CAN

scan@stargazete.com

Yıllarca arkeoloji alanında çalıştıktan sonra 1996'da Günışığı Kitaplığı'nı kuran Mine Soysal çocuk ve gençler için pek çok kitap yazdı; her yaşta okuyucu için, bütünüyle canlandırılmaya dayalı *Istanbul Masalı* adlı anlatıyı hazırladı. Yazarın *Ülkeler, Deniz, Sanatçılar, Ala Çocuk Yollarında, İstanbul Masalı, Eyvah Kitap!, Eyllüde Aşklar* gibi kitapları bulunuyor.

● **Siz hem yazıyor hem de çocuk edebiyatını ticari bir faaliyet olarak yürütüyorsunuz. Denge nasıl kuruyor?**

Yayıncılık ticaretin en hassas alanlarından biri. Bir edebiyat yayıncısı iseniz, çok değişken dengeleri gözetmek zorundasınız. İyi edebiyat yayınlamak zorundasınız. Bazen kötü metinler çok dikkat çekici olabilir. Onu yayınlamak yayınevi açısından cazip olabilir ama bundan kaçmak lazım. Çocuk edebiyatı deyince hassasiyet ikiye katlanıyor doğal olarak. Bu normal bir kurumun yapabileceği bir iş değil. Çünkü ticaretin şartları işleyecek, kurumlar ayakta kalacak ama söz konusu okur kitlesi çocuk olduğu için... Çocuklar henüz dünya algısı gelişmemiş ya da gelişip değişen çok özel varlıklar olduğu için onları da korumak gerekiyor.

● **Ama sanki pek böyle algılanmıyor.**

Son yıllarda maalesef tersine bir eğilim var. İrili ufaklı bir sürü yayınevi çocuk kitabı yayınlamak üzere büyük heyecan içinde. Bu çok güzel bir şey ama bir yandan da onca yayınevinde kitapları hazırlayan editörleri, çevirmenleri, onların hangi kıstaslarla hareket ettiğini de düşünmek gerekiyor.

İyi editörler, iyi yayıncılar lazım

● **Raflarda zengin bir kirlilik mi oluştu?**

O kirlilik zaten vardı ama arttı diyebiliriz. Zenginliğe gelince... Batı'ya nazaran yine de çok gerilerdeyiz. Ama çocuk ve gençlik kitapları yayıncılığı, sektörün son yıllardaki parlayan yıldızı. Fakat bu çokluk çocuk ya da gençlik edebiyatına da bir zenginliğin ifadesi değil, yayınlanan kitapların çeşidi ve sayısıyla ilgilidir. Herkesin deneyebileceğini düşündüğü bu özel yayıncılık alanında yetişmiş editör, çevirmen ve grafikerlerimiz de yeterli değil.

● **Belki yeterince para kazandırmadığı içindir.**

Sadece para için değil. Ülkesi ne olursa olsun büyümekte olan bir çocuğun dünyayı, kendini ve çevresini doğru ve zengin algılamasını sağlamak bakımından çeviri edebiyat çok önemlidir. Ancak bu edebi metnin kim tarafından nasıl çevrildiği o kitap ve yazarı kadar önemlidir. Belki de daha da önemlidir. Ama ne yazık ki (benim çevrem de böyleleriyle dolu) kitap okumaktan kitap çevirmeye vakit ayırmayan yetişmiş, donanımlı insanlarla dolu.

● **Ama son yıllarda yabancı dil bilen insanımız sanki pek çoğaldı...**

Her dil bilen edebiyat çevirisi yapamaz ki. Bize iki üç günde bir muhakkak bir iş başvurusu gelir. 'Şu, şu okuldan mezun oldum... İyi derecede yabancı dilim var. Çeviriye başlayacağım. Çocuk kitapları ile başlamanın daha doğru

olduğunu düşündüm...' gibi şeyler derler. Çocuk edebiyatı türünün kısa metinlerden oluştuğunu, dolayısıyla kolayca çevrilebileceğini sanıyorlar.

● **Çocuklar için yazmak, çocukça düşünüp algılamayı gerektiriyor mu?**

Kesinlikle çocukça düşünmüyorsunuz onlara yazarken. Ama olayları çocuğun durduğu yerden algılamaya çalışıyorsunuz. Bu çok farklı bir şey. Aşırı derecede bir sadeleştirme tekniği kullanıyorsunuz sürekli.

● **Yetişkinlere yazmakla çocuklara yazmak arasındaki farkları nasıl görüyorsunuz?**

Boyu kısa da olsa, dünyadaki tecrübe süresi az da olsa çocuk bir bireydir ve yaygın kanının tersine hayata hiç de çocukça bakmaz. Ama yetişkinlerin dünyasındaki kirlilik henüz onda olmadığı için bizden çok daha berrak algı kullanır. Yetişkinlere yazarken oluşturduğunuz imgeler, betimlemeleriniz kendi dünyanıza aittir. Siz on sayfa kendi iç sesinizi dökerken kimseye hesap vermek zorunda değilsiniz. Kendi karmaşanızı ona verirsiniz, çocuğun berrak bakışla dengelenen algısını bozuyorsunuz.

● **Yazarak bir çocuğa ne vermiş oluruz?**

Birçok kişinin anladığını değil. Benim açımdan bir çocuğa yazmak, kendini, kendindeki enerjiyi ve gücü fark ettirmektir. Bunu başarabilirsek ki edebiyat bu noktada müthiş bir destektir... Bir çocuğun sırtına küçük bir destek oluşturup, minicik bir itici güç oluşturabilirsek yazı amacına ulaşmış demektir. O vakit, tamamen kendi seçimlerinin oluşturduğu hayata değin eğitimine, meslek seçimine, hayatla uzlaşlarına yardım etmiş oluruz.

● **Bunu yayıncı mı yoksa yazar mı belirler?**

Elbette yazar. O öyküsünü kurarken tercihler de öyküyü belirler. Sözelimi yazardan belli bir yaş grubuna göre kitap sipariş edilebilir. Donanımlı bir yazar ise kafasında hazır bir proje vardır ve yazmaya koyulur. Ancak, hikaye onu son derece özel şartlar içinde öyle bir noktaya götürür ki, 5-8 yaş grubu için istenen hikaye bir gençlik romanına dönüşür. Bu sıkça yaşanan bir şeydir.

● **Uzunca yıllar meraklısının ezbere sayabileceği çeviri ve telif çocuk edebiyatı literatürüne sahiptik. Şimdi inanılmaz bir çeşitlilik var. Çocuklar için bu iyi mi oldu? Onca karmaşa arasından çocuk kendi kahramanına ulaşabilir mi?**

Çok olmasının zararı yok ama keşke nitelikleri de aynı oranda çok olsaydı. Keşke raflar nitelikli eserlerle dolup taşsa da ebeveynler de, çocuklar da öğretmenler de bolluktan şaşıp kalsalar. Merak etmeyin çocuk kendisi için en doğrusunu seçmeyi başarır, kahramanını da bulur.

Bırakın çocuk istediği kitabı kendisi seçsin

● **Seçimde özgür mü bırakalım onları?**

Hem de tamamen. Bazen şahit oluyorum. Çocuk bir kitap seçiyor, annesi hemen müdahale ediyor, 'Onlardan evde çok var.' Bu ne demek!.. Çocuk o yığın içinde bir kitap seçiyor. Onda bir şeyi yakalıyor. Bizim asla bilemeyeceğimiz, anlayamayacağımız bir şeyi beğeniyor. Oysa o çocuk için o seçim anı önemli. Belki o seçtiği şey o çocuğun kilidini açacak. Biz ona saygı göstermek zorundayız. Mesela bir başka anne 'Sen bunun gibi çok kitap okudun' diyor. Bu nasıl bir şey? Oysa çocuk bir tür takip ediyor. Kısacası kafamızdaki şablonlarla çocuğumuzun ihtiyaçları aynı değil. Burada şunu da söylemeliyim. Okullarımızda da inanılmaz yanlış bir uygulama var. Bazı okullarımızda zorla yüksek edebiyat eserleri okutuluyor. O çocuklar mezun olduktan sonra edebiyatla, okumayla ilişkilerini tamamen kesiyorlar. Çok iddialı kolejlerde bunları görüyoruz.

● **Galiba yetişkinler de iyi bir nasihati hak ediyor...**

Belki de onlara tek bir öneri sunabiliriz: Çocuklarınızın mümkün olan en çok sayıda kitapla buluşmasını sağlayın. Onları sıkça kitapçılara götürüp hiç değilse kitapla aralarında görsel bir temas kurmalarına imkan tanıyın.

